

obsah

Úvod	13
Seznam zkratk	23
I. Ve službách vědy: nástin dějin historiografie vědy	25
1. Počátky zájmu o dějiny vědy	27
2. Pozitivistická historiografie vědy	38
Pozitivní funkce omylu a poučení z jeho překonání	43
Kumulativismus	46
Sjednocování různosti a překonávání kontingence	49
Fatalizace vědy	52
Nepřátelé pokroku	55
Metaforologie historie vědy	62
Výchovné poslání historiografie vědy	64
3. Poválečná historiografie vědy: Koyrého paradigma	71
Alexandre Koyré	75
Koyrého paradigma	81
4. Profesionální historiografie vědy	86

II. Profesionalizace oboru: diachronní přístup	91
Anachronní a diachronní přístup: základní vymezení	91
1. Whigismus	97
2. Anachronismy	101
A. PŘENÁŠENÍ DISCIPLINÁRNÍ MATICE	102
Pojem vědy	104
Názvy oborů	107
Mezioborové vztahy	107
Motivy a cíle vědeckého zkoumání	108
Metody a postupy	109
Normy vědeckého bádání	111
Formalizace	111
Domnělost nejasnosti	113
Přenášení kritérií demarkace	114
B. HODNOCENÍ INDIVIDUÁLNÍCH BADATELSKÝCH VÝKONŮ	115
Zklamaná očekávání	115
Opomíjení omylu	117
Zaměňování teorie a jejího působení	119
C. NADČASOVÉ SOUVISLOSTI	121
Zavádění teleologie	121
Antedatování správnosti teorií	123
Relevance	124
Hledání předchůdců	125
3. Přehnanost antiwhigismu	131
4. Diachronní přístup	138
A. POJEM VĚDY	139
Historická kontingence vědy	139
Místo kontinuity diskontinuita	142
Změny v chápání vědecké teorie	146
Odmítnutí esencialismu	149

B. ZMĚNA V METODICKÝCH VÝCHODISCÍCH	152
Naturalismus	152
Od epochálního k normálnímu	155
Od velkých osobností k anonymním strukturám	157
Obrat k pramenům a jeho důsledky	159
Objektivita a stranickost	162
C. ŽÁNRY A TÉMATA DIACHRONNÍHO PŘÍSTUPU	166
Biografie	166
Od encyklopedií k případovým studiím	172
Kontext a jeho součásti	177
III. O vědě a společnosti: externalismus	185
Externalismus a internalismus: základní vymezení	185
1. Věda a náboženství	191
A. TRADIČNÍ POJETÍ A JEJICH NEDOSTATKY	193
Pojmy vědy a náboženství	193
Neadekvátnost tří modelů	195
B. ALTERNATIVNÍ PERSPEKTIVY	204
2. Věda ve společnosti – sociální historie vědy	211
A. POČÁTKY EXTERNALISMU	211
B. SOCIÁLNÍ HISTORIE VĚDY	218
Racionální rekonstrukce dějin vědy	219
Vznik sociální historie vědy	224
Sociální využitelnost poznatků o přírodním řádu	226
Konec rozlišování mezi externími a interními faktory	229
C. SOCIOLOGIE VĚDECKÉHO POZNÁNÍ	
– „SILNÝ PROGRAM“	232
Silný program a symetrický přístup	233
Teorie zájmů	236

Empirický program relativismu	238
Vliv SSK na historiografii vědy	241
3. Společnost ve vědě – sociální konstruktivismus	245
Laboratorní studie	247
Konstruktivismus v historiografii vědy	252
A. MÍSTA VĚDĚNÍ	258
Laboratoře minulosti	258
Rozmanitost míst produkce vědění	262
B. VĚDA V SÍTI SOCIOKULTURNÍCH VZTAHŮ A IDEÁLŮ	266
Vědění a tělesnost	267
Galileo dvořanem	271
C. SOCIÁLNÍ ASPEKTY VĚDECKÝCH KATEGORIÍ	277
Objektivita	277
Pravda gentlemanů	280
Výhled: konstruktivismus bez extrémů	284
Závěr	289
Seznam použité literatury	295
Summary	333
Jmenný rejstřík	335